

EKSPORTCHI KORXONALARNI QO‘LLAB-QUVVATLASH USULLARI VA VOSITALARI

Toshov Mirzabek Hakimovich

Osiyo xalqaro universiteti

Raxmonqulova Nafisa Olimjon qizi

Osiyo xalqaro universiteti

Annotatsiya: *Eksportni rivojlantirishni davlat tomonidan rag‘batlantirish rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarning zamonaviy tashqi savdo siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biridir. Eksportni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash tizimi umuman olganda qulay makroiqtisodiy muhitni yaratishga, ishlab chiqaruvchilar va eksport qiluvchilar uchun eksport uchun zarur imtiyozlarni yaratishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuini o‘z ichiga oladi. Mamlakatlarda eksportni qo‘llab-quvvatlash tizimining asosiy elementlari savdo-siyosiy chora-tadbirlarni o‘z ichiga oladi.*

Kalit so‘zlar: *Jahon savdosi, eksport, soliq, integratsiya, qo‘llab-quvvatlash, raqobat, import*

Eksportchi korxonalarni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning jahon amaliyoti uzoq tarixga ega. AQSH, Yaponiya, Germaniya, Buyuk Britaniya, Kanada, Koreya Respublikasi tajribasini o‘rganish shuni ko‘rsatadiki, **moliyaviy vositalar eksportni rag‘batlantirishning eng samarali shakli** hisoblanadi.

Jahon Savdo Tashkiloti qoidalariga muvofiq muvofiq moliyaviy yordam shakllari

JSTning Subsidialar va kompensatsiya choralari to‘g‘risidagi bitimining 1-bandiga muvofiq moliyaviy yordam (subsidialar) hukumat tomonidan quyidagi hollarda taqdim etiladi:

- davlat mablag‘larni to‘g‘ridan-to‘g‘ri o‘tkazishni (masalan, grantlar, ssudalar yoki aktsiyalarni sotib olish shaklida) amalga oshiradi yoki bunday mablag‘larni o‘tkazish bo‘yicha majburiyatlarni oladi (masalan, kredit kafolatlari);
- hukumat undirishdan bosh tortsa yoki uning hisobidan daromadlarni undira olmasa (masalan, soliq imtiyozlari, masalan, soliq imtiyozlari);
- davlat umumiy infratuzilmadan tashqari tovarlar yoki xizmatlarni taqdim etadi yoki tovarlarni sotib oladi;
- hukumat moliyalashtirish mexanizmlariga to‘lovlarni amalga oshiradi yoki xususiy shaxsga odatda hukumatga yuklangan yuqorida ko‘rsatilgan funktsiyalarning bir yoki bir nechtasini va hukumatlarning odatiy amaliyotidan tubdan farq qilmaydigan shartlarda bajarishni topshiradi yoki yo‘naltiradi.

Mamlakatlarda yaxshi rivojlangan va samarali faoliyat yuritayotgan moliya sektori

ularning tashqi savdosini rivojlantirishga yordam beradi.

Eksportni rag'batlantirish uchun moliyaviy vositalardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, ayniqsa, o'z mablag'lari yetishmaydigan kichik va o'rta korxonalar uchun aylanma mablag'larni shakllantirish va eksport ishlab chiqarishini rivojlantirishga sarmoya kiritish uchun muhim ahamiyatga ega. Osiyo Taraqqiyot Banki ma'lumotlariga ko'ra, tashqi savdoni moliyalashtirishga bo'lgan ehtiyoj taxminan **1,6 trln. AQSh dollariga** teng bo'lib, 2022-yilda esa rivojlanayotgan mamlakatlar ushbu masadda so'ragan mablag' hajmi **692 mlrd. AQSh dollariga** yetgan.

Mamlakatlarda savdoni moliyalashtirish bozorining rivojlanishi ularning eksport imkoniyatlarini kengaytirib, iqtisodiy o'sishni jadallashtirish va bandlik darajasini oshirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi. OTBning 114 ta davlat tadbirkorlari o'rtasida o'tkazgan so'rovi natijalariga ko'ra, eksport va importni moliyalashtirishning **25 %ga** o'sishi ishlab chiqarish hajmining o'rtacha **30 %ga**, bandlik darajasini **20 %ga** va investitsiyalar hajmining **19 %ga** o'sishiga olib keladi.

O'zbekiston eksportyorlarining tashqi moliyalashtirishga bo'lgan ehtiyoji ham katta. Shu munosabat bilan ilg'or xorijiy tajribani o'rganish va uni O'zbekiston sharoitlariga moslashtirish imkoniyatlarini ko'rib chiqish asosida eksportni moliyaviy rag'batlantirish vositalari samaradorligini oshirish masalalari dolzarbligicha qolmoqda.

Eksportni rag'batlantirish vositasi sifatida soliq imtiyozlari ko'plab mamlakatlarda faol qo'llaniladi. Osiyo mamlakatlarida eksportni rag'batlantirish asosan bojxona to'lovlari va soliqlardan ozod qilish, shuningdek, imtiyozliroq soliq rejimi o'rnatilgan maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etish orqali amalga oshiriladi. Yevropa davlatlari odatda eksportni soliq imtiyozlari orqali emas, balki moliyaviy qo'llab-quvvatlash orqali rag'batlantiradilar. Eksportchilar uchun soliq imtiyozlari va imtiyozlari asosan maxsus iqtisodiy zonalar doirasida soliq va bojxona to'lovlaridan ozod qilish hamda QQSdan qisman yoki to'liq ozod qilish ko'rinishida yaratiladi. Lotin Amerikasi mamlakatlarida erkin savdo zonalar va maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etish amaliyoti ham keng tarqalgan bo'lib, ular orqali eksport soliqlar, bojxona to'lovlari va qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha imtiyozlar berish orqali rag'batlantirilmoqda.

Eksportchi korxonalar uchun soliq imtiyozlari

Mamlakatlarda qo'llaniladigan eksportni rag'batlantirish choralariga quyidagilar kiradi:

- ✓ eksport tovarlarini ishlab chiqarishda foydalaniladigan ishlab chiqarish vositalari, asbob-uskunalar yoki xom ashyo, ehtiyot qismlar va butlovchi qismlar importini bojxona to'lovlaridan ozod qilish;
- ✓ eksport bojarlaridan ozod qilish;
- ✓ eksport daromadlari uchun imtiyozli soliq rejimi;
- ✓ valyuta tushumlari hajmiga qarab daromad solig'ini kamaytirish;

- ✓ eksport ko'rsatkichlari bo'yicha ichki sotish uchun soliq imtiyozlari;
- ✓ bojxona to'lovlarini qaytarish;
- ✓ import qilinadigan materiallar uchun to'langan bojlar bo'yicha soliq imtiyozlari;
- ✓ eksportdagi mahalliy tarkib uchun daromad solig'i imtiyozlari;
- ✓ eksport tarmoqlari uchun xorijiy xarajatlar va kapital ajratmalarini chegirib tashlash;
- ✓ daromad solig'ini kamaytirish yoki sof qo'shilgan qiymat kreditlari

Mamlakatlarda qo'llaniladigan eksportni rag'batlantirish uchun moliyaviy vositalar to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita subsidiyalarni o'z ichiga oladi. Masalan, **AQSh**da federal subsidiyalar grantlar, soliq imtiyozlari, kredit kafolatlari va to'g'ridan-to'g'ri to'lovlar shaklida taqdim etiladi. Qishloq xo'jaligidan tashqari, federal subsidiyalar birinchi navbatda energetika sektoriga yo'naltiriladi. Masalan, 2021-yilda federal subsidiyalarning umumiy hajmi 16 737,9 million dollarni tashkil etgan bo'lsa, ushbu mablag'larning 78 foizi energetika sohasini rivojlantirishga yo'naltirilgan.

Yaponiyada sanoat, qishloq xo'jaligi, baliqchilik va moliya sektori uchun davlat va mahalliy darajada 66 ta subsidiya sxemasi mavjud. Subsidiyalar asosan grantlar shaklida beriladi. Ayrim iqtisodiy faoliyatni rag'batlantirish uchun foiz stavkalari va kreditlar bo'yicha subsidiyalar ham mavjud.

Koreya Respublikasida hukumat eksport qiluvchilar uchun marketing xarajatlarini kamaytirish uchun ayrim qishloq xo'jaligi tovarlari (mevalar, gullar, sabzavotlar, kimchi, jenshen, chorvachilik, don va qayta ishlangan oziq-ovqatlar, an'anaviy spirtli ichimliklar) bo'yicha eksport subsidiyalarini taqdim etadi. Erkin savdo zonalarida joylashgan xorijiy korxonalarga daromad solig'i bo'yicha imtiyozlar beriladi.

Xitoyning joriy soliq imtiyozlari yuqori texnologiyali va eksportga yo'naltirilgan korxonalar, shuningdek, past rentabellik bilan ishlaydigan yoki mamlakatning iqtisodiy jihatdan qoloq yoki chekka hududlarida joylashgan xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalar uchun mavjud. Chet ellik investorlarni strategik ahamiyatga ega bo'lgan ayrim tarmoqlarga jalb qilish maqsadida Xitoy atrof-muhitni muhofaza qilish, qishloq xo'jaligini rivojlantirish, suv va energiyani tejash sohasidagi loyihalar uchun soliq imtiyozlarini taqdim etishda davom etmoqda.

Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda qo'llaniladigan eksport ishlab chiqarishni rag'batlantirishning eng keng tarqalgan vositalaridan biri eksport mahsulotini ishlab chiqarishda foydalaniladigan oraliq tovarlarni import bojxona to'lovlaridan qaytarish yoki undan ozod qilishdir. Masalan, **AQSh**da keyinchalik eksport qilinadigan yoki eksport qilinadigan tovarlarni ishlab chiqarishda foydalaniladigan tovarlarga import bojlarini kamaytirishni nazarda tutadi. Qaytariladigan summa import paytida to'langan bojxona to'lovlari, aktsiz solig'i va bojxona to'lovlarining, shu jumladan tovarlarni qayta ishlash yig'imlari va bandargohlarni saqlash soliqlarining 99 foizigacha bo'lishi mumkin.

Koreya Respublikasida eksport tovarlarini ishlab chiqarishda foydalaniladigan

xomashyo bojxona to'lovlaridan ozod qilingan va bojxona to'lovlarini to'lash sxemasi ularni qoplashni nazarda tutadi. 2018-2022 yillar davomida bojxona to'lovlarini qaytarishning umumiy miqdori 16,5 milliard AQSh dollarini yoki import tariflari bo'yicha davlat byudjeti daromadlarining qariyb **29-30 foizini** tashkil etdi. Koreya mahsulotlarini eksport qilishda ham QQS stavkasi nolga teng.

Xitoy eksportini rag'batlantirishning muhim mexanizmi barcha eksport qilinadigan tovarlar uchun taqdim etiladigan QQSni qaytarishdir. QQSni qaytarish summasi mahsulot turiga qarab o'zgaradi, amaldagi QQSni qaytarish stavkalari 17%, 15%, 13%, 9%, 5% va 0%. Eksport qilinadigan tovarlarning 70% dan ortig'i uchun 17% va 15% QQSni qaytarish stavkalari qo'llaniladi. Masalan, to'qimachilik mahsulotlari, mashinalar va transport uskunolari uchun QQSni qaytarish stavkasi 17%, oziq-ovqat mahsulotlari, poyafzal va bosh kiyimlar eksporti uchun 15% stavka qo'llaniladi, mineral mahsulotlar va xomashyo eksporti uchun esa 15% stavka qo'llaniladi. Shunday qilib, QQSni qaytarish stavkalarini farqlash orqali Xitoy hukumati yuqori qo'shilgan qiymatga ega tayyor mahsulotlar eksportini rag'batlantiradi.

Erkin iqtisodiy zonalar (EIZ) **Hindiston** eksportini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Hozirda Hindistonda 352 ta EIZ faoliyat yuritmoqda. EIZ hududida faoliyat yurituvchi korxonalar turli soliqlarni, shu jumladan daromad solig'i, savdo solig'i, xizmat ko'rsatish solig'i va boshqalarni to'lashdan ozod qilinadi. EIZ korxonalari o'zlariga zarur bo'lgan tovarlarni bojxona to'lovlarisiz olib kirishlari mumkin. Hindiston EIZ doirasida faoliyat yurituvchi korxonalar asosan kimyo mahsulotlari, dori-darmonlar, kompyuter va dasturiy ta'minot, zargarlik buyumlarini eksport qiladi. Hindistonning eksportga yo'naltirilgan korxonalari eksport tovarlarini ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan ishlab chiqarish vositalari, xom ashyo va sarf materiallarini sotib olishda import bojxona to'lovlari va aktsiz solig'ini to'lashdan ham ozod qilingan.

Turkiyada eksportni tartibga solish bo'yicha ikkita asosiy rejim mavjud : ichki qayta ishlash rejimi va tashqi qayta ishlash rejimi. Mamlakatimizda qayta ishlash rejimida import qilinadigan xomashyo va eksport tovarlarini ishlab chiqarishda foydalaniladigan butlovchi buyumlar bojxona to'lovlari va boshqa soliqlardan ozod qilinadi. Tashqarida qayta ishlash rejimi tovarlarni Turkiya bojxona hududidan keyingi qayta ishlash operatsiyalaridan o'tish uchun vaqtincha erkin muomalada olib chiqish imkonini beradi. Bunday holda, tovarlar import bojaridan to'liq yoki qisman ozod qilinishi mumkin. Bojlar miqdori keyingi qayta ishlashdan o'tgan eksport va import tovarlar bo'yicha bojlar farqidan kelib chiqib hisoblanadi. Turkiyadagi eksport tovarlari ham QQSdan ozod qilingan.

Xorijiy mamlakatlarda eksportni rasmiy moliyaviy qo'llab-quvvatlash asosan ixtisoslashgan davlat moliya institutlari - Eksport kredit agentliklari (EKA) va Eksim-banklar orqali amalga oshiriladi.

Quyidagi jadvalda turli mamlakatlarda so'nggi yillarda eksportchilarni kreditlar bilan qo'llab-quvvatlash bo'yicha ma'lumotlar keltiriladi.

Mamlakatlarda eksportni o'rta va uzoq muddatli kredit qo'llab-quvvatlash hajmi, mlrd. AQSh dollarida²⁴

Mamlakat	2010 yil	2013-yil	2016-yil	2019-yil	2022-yil
Fransiya	15,9	13,0	9,5	8,3	7,6
Germaniya	16,7	21,6	22,6	14,2	15,9
Italiya	8,0	5,4	5,4	5,9	5,4
Yaponiya	5,9	3,9	2,1	5,6	4,4
Koreya	9,8	22,6	14,8	14,4	9,5
AQSh	21,4	31,3	14,5	12,1	5,8
Braziliya	4,8	2,7	4,1	1,3	4,2
Xitoy	28,3	35,4	40,6	58,0	51,0
Hindiston	6,2	5,3	5,1	4,5	4,4
Rossiya	-	0,0	0,7	1,0	0,6

Ko'pgina hukumatlar eksport kreditlarini eksportni rivojlantirish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish uchun muhim siyosat vositasi sifatida qaraydi va banklar va moliya institutlarini davlat kafolatlari va sug'urta bilan ta'minlash orqali kredit olish imkoniyatini kengaytirishga harakat qilmoqda.

XULOSA. Mamlakatimizda eksportdan keyingi moliyalashtirishning samarali mexanizmini yaratish va qo'llab-quvvatlash korxonalarning eksport faoliyatini rivojlantirishda muhim omil bo'lmoqda. Tashqi bozorlarda muvaffaqiyatga erishish va raqobatda g'alaba qozonish uchun eksportyorlar o'zlarining potentsial xaridorlariga qulay shartnoma shartlarini, shu jumladan import qilinadigan tovarlar uchun to'lovning tegishli shakllarini taklif qilishlari kerak. Eksport-import operatsiyalari bo'yicha to'lovning eng keng tarqalgan shakllari - oldindan to'lov, akkreditiv, inkasso va ochiq hisob. Oldindan to'lov eksportchi uchun eng kam xatarli, importyor uchun esa eng xavfli to'lov shakli bo'lib, akkreditiv tranzaksiya xarajatlari nuqtai nazaridan qimmat to'lov mexanizmi hisoblanadi, inkasso jo'natilgan tovarlar uchun to'lovni kafolatlamaydi; Ochiq hisobvaraqdan foydalanganda, import qiluvchi uchun eng jozibador to'lov shakli, davlat kafolatlarini taqdim etish va eksport kreditini sug'urtalash kabi turli xil risklarni himoya qilish vositalaridan foydalanish eksportchilar uchun to'lovni amalga oshirmaslik xavfini minimallashtirishga imkon beradi.

²⁴ Manba: <https://www.undp.org/uz/uzbekistan/publications/eksportni-ragbatlantirishga-oid-moliyaviy-vositalarning-ozbekiston-respublikasi-eksportchilarining-raqobatbardoshligiga>

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Avazovna, R. L., & Hakimovich, T. M. (2024). MINTAQAVIY IQTISODIYOTNING TAMOIYILLARI VA MAMLAKATIMIZ IQTISODIYOTI BILAN BOG'LIQLIGI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(3), 97-103.
2. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(3), 314-322.
3. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). BUXORO VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASI VA BANDLIK. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(3), 67-73.
4. Avazovna, R. L., & Hakimovich, T. M. (2024). YASHIRIN IQTISODIYOTNING MILLIY JAMIYATIMIZGA TA'SIRI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(3), 104-108.
5. Toshov, M. (2023). HR BOSHQARMASIDA KPI TIZIMI. *Modern Science and Research*, 2(12), 470-476.
6. Hakimovich, T. M. (2024). Xizmat Ko'rsatish Sohasida Aholi Bandligini Oshirishning Nazariy-Metodologik Asoslari. *Miasto Przyszłości*, 54, 987-995.
7. Toshov, M. (2023). PERSONNEL MANAGEMENT AND THEIR EVALUATION IN MANAGEMENT. *Modern Science and Research*, 2(10), 535-541.
8. Hakimovich, T. M. (2024). XODIMLARNI BOSHQARISHDA KPI SAMARADORLIGI TAHLILI. *Gospodarka i Innowacje.*, 46, 270-273.
9. Toshov, M. (2024). STRATEGIC MANAGEMENT OF HIGHER EDUCATION. *Modern Science and Research*, 3(2), 461-468.
10. Toshov, M. (2024). PERSONNEL MANAGEMENT SYSTEM. *Modern Science and Research*, 3(2), 603-608.
11. Toshov, M. (2024). MODERN MANAGEMENT AND DIGITALIZATION. *Modern Science and Research*, 3(5), 728-734.
12. Toshov, M. (2024). IQDISODIY NOCHOR KORXONALARNI MOLIVAVIY SOGLOMLASHTIRISHNING MOLIYA-KREDIT MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH. *Modern Science and Research*, 3(6).
13. Hakimovich, T. M. (2024). THE SYSTEM OF KEY PERFORMANCE INDICATORS AS A TOOL IMPROVEMENTS MANAGEMENT OF THE ORGANIZATION. *Gospodarka i Innowacje.*, 47, 353-358.
14. Hakimovich, T. M. (2024). KORPORATIV KORXONALARDA ISH O'RINLARINI YARATISH VA BANDLIKNI TA'MINLASHNING SAMARALI USULLARI.

15. Raxmonqulova, N. O. (2025). TASHKILOTNING MOLIVAVIY REJASI VA UNING MUVAFFAQIYATGA TA'SIRI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 2(1), 8-14.

16. Raxmonqulova, N. O. (2025). HODIMLARNI RAG 'BATLANTIRISH VA MOTIVATSIYA ORQALI ISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 2(1), 29-35.

17. қизи Рахмонқулова, Н. О. (2023). КИЧИК САНОАТ ЗОНАЛАРИНИНГ ХУДУДЛАР ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ ЎРНИ. " *Экономика и туризм*" международный научно-инновационной журнал, 6(14).

18. Явмутов, Д. Ш., & Ракҳманқулова, Н. О. (2021). Бухоро Вилоятида Кичик Саноат Зоналарининг Ривожланиши. *BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(2), 10-13.

19. Явмутов, Д. Ш., & Рахманқулова, Н. О. (2021). Роль образования в развитии предпринимательства. *Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali*, 1(2), 23-28.

20. Qizi, R. N. O. (2024). YASHIL IQTISODIYOTGA OTISH ORQALI MILLIY IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MASALALARI. *Gospodarka i Innowacje*, 54, 56-61.

21. Sh, Y. D., & Rakhmanqulova, N. O. (2021). XUSUSIY SHERIKCHILIK VA TURIZM KLASITERI SOHASIDAGI TADBIRKORLIK RIVOJIDA DAVLATNING O'RN. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(2), 73-76.

22. Sh, Y. D., & Rakhmankulova, N. O. (2021). Risks in the Process of Digitalization of Business Activities. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(2), 19-22.

23. Qizi, R. N. O. (2024). YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MILLIY IQTISODIYOTNI BARQAROR O'SISH KO'RSATKICHLARI. *Gospodarka i Innowacje*, 54, 113-118.

24. Явмутов, Д. Ш., & Рахманқулова, Н. О. (2021). КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ РАСЧЕТА ПРОДУКЦИИ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ. *ITIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(2), 12-17.

25. Sh, Y. D., & Rakhmanqulova, N. O. (2021). Innovative approaches to the use of digital technologies in theeconomy. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 1(2), 77-80.

26. Junayduloevich, A. A., Bakhridinovna, A. N., & Olimovna, R. N. Business and Product Delivery in the Context of Covid-19. *JournalNX*, 1305-1307.

27. Mukhammedrizaevna, T. M., Bakhridinovna, A. N., & Olimovna, R. N. TOURIST LOGISTICS AND SUPPLY CHAIN MANAGEMENT: STRATEGIES FOR

REDUCING COST AND IMPROVING SERVICE. *Zbiór artykułów naukowych recenzowanych*, 90.

28. Алимова, Ш. А., & Джураева, М. С. (2025). ИННОВАЦИИ И ЦИФРОВИЗАЦИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ: ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРОБЛЕМЫ. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 120-126.

29. Алимова, Ш. А., & Джураева, М. С. (2025). СТРАТЕГИЧЕСКОЕ УПРАВЛЕНИЕ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 82-89.

30. Джураева, М. С., & Алимова, Ш. А. (2025). РОЛЬ ИННОВАЦИЙ В ПОВЫШЕНИИ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ: НАЦИОНАЛЬНЫЙ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОНТЕКСТ. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 41-49.

31. Bahodirovich, X. B. (2025). KORXONALARDA ICHKI NAZORAT TIZIMINI TASHKIL QILISH. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 72-78.

32. Bahodirovich, X. B. (2025). O'ZBEKISTONDA SOLIQ NAZORATINI AMALGA OSHIRISH SHAKLLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 47-53.

33. Bahodirovich, X. B. (2025). RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA MOLIYAVIY NAZORATNI TASHKIL ETISH AMALIYOTI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(5), 29-34.

34. Bahodirovich, X. B. (2025). SUG'URTA TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY NAZORATNI TASHKIL ETISH. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 37-43.

35. EI, I. (2024). BUXORO VILOYATIDA CHORVACHILIK TARMOG 'I YASHILLASHISH HOLATI TAHLILI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 165-171.

36. EI, I. (2024). MILLIY KOMPANIYALAR RAQOBATBARDOSHLIGI OMILLARI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(3), 168-174.

37. EI, I. (2024). EKSPORT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(3), 175-182.

38. EI, I. (2024). QISHLOQ XO 'JALIGI TARMOQLARINI YASHIL IQTISODIYOT ORQALI RIVOJLANTIRISH YO 'LLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 172-180.

39. Raxmonqulova, N. O. (2025). TASHKILOT MAQSADLARINI BELGILASH VA ULARGA ERISHISH BO 'YICHA STRATEGIK REJALASHTIRISH JARAYONLARI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 2(1), 22-28.
40. Raxmonqulova, N. O. (2025). SAMARALI RAHBARNING XUSUSIYATLARI, LIDERLIK USULLARI VA ULARNING TASHKILOT MUVAFFAQIYATIGA TA'SIRI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 2(1), 29-35.
41. Raxmonqulova, N. O. (2025). TASHKILOTNING TURLI TUZILMALARI VA ULARNI BOSHQARISH USULLARINING AFZALLIKLARI. *Science, education, innovation: modern tasks and prospects*, 2(1), 15-21.
42. Sodiqova, N. T., & Qudratova, G. M. (2025). IQTISODIYOTNI RAQAMLI KO 'RSATISHDA SANOATNING O 'RNI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 42-50.
43. Azimov, B. F., Shadiyev, A. X., & Qudratova, G. M. (2025). YENGIL SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION STRATEGIYALAR. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 15-22.
44. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). TANNARXNI HISOBGA OLISH VA UNI OPTIMALLASHTIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(5), 40-46.
45. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). KORXONALAR MAHSULOTLARI TANNARXINI ANIQLASHDA QO'LLANILADIGAN USULLAR. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 54-61.
46. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). XARAJAT TUSHUNCHASI VA MAHSULOT TANNARXINI SHAKLLANTIRISH: NAZARIYA VA AMALIYOT. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 79-85.
47. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). STANDARTLARGA MUVOFIQ XARAJATLARNI HISOBLASH USULI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 62-68.
48. Azimov, B. F., Shadiyev, A. X., & Qudratova, G. M. (2025). TANNARX VA UNING IQTISODIY TAHLILDAGI ROLI: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 86-93.
49. Azimov, B. F., & Qudratova, G. M. (2025). BUYURTMA BO'YICHA XARAJATLARNI HISOBLASH USULI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 24-30.

50. Supiyevna, B. M. (2024). IMPROVING THE EFFICIENCY OF LEADER LABOR IN THE MODERN MANAGEMENT SYSTEM. *Gospodarka i Innowacje*, 54, 51-55.

51. Заявитдинова, Н. М., Базарова, М. С., & Ходжиев, А. Б. (2022). ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА СТРАТЕГИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ НА ТЕРРИТОРИИ УЗБЕКИСТАНА. *ББК 65.0501 А 43*, 265.

52. Supievna, B. M. (2023). USING EFFECTIVE WAYS OF CONDUCTING MARKETING RESEARCH IN INTERNATIONAL COMPANIES. *Gospodarka i Innowacje*, 41, 79-83.

53. To'rayevna, S. N. (2024). TEXNOLOGIYA DISKURSI VA YANGI MEDIA SIYOSIY IQTISODIYOTI.

54. Sodiqova, N. (2023). A POLITICAL ECONOMY ANALYSIS OF ECONOMIC SECURITY. *Modern Science and Research*, 2(12), 559-568.

55. To'rayevna, S. N. (2024). IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA INNOVATSION SIYOSAT VA UNING SHAKLLANISH XUSUSIYATLARI.

56. To'rayevna, S. N. (2024). KORXONALARDA INNOVATSION LOYIHALARNI BAHOLASH TARTIBI VA TANLASH USULLARI.

57. To'rayevna, S. N. (2024). KORXONA FAOLIYATIDA INNOVATSIYALARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBASIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.

58. Xudoynazarovich, S. A. (2024). CHALLENGES OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AND THEIR SOLUTIONS. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 11(12), 398-402.

59. Khudoynazarovich, S. A. (2022). Features of evaluating the effectiveness of activities at the Bukhara State University. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 153-159.

60. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). "BUXORO SUV TA'MINOTI" MCHJ KORXONASINING UMUMIQTISODIY HOLATI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 390-398.

61. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). IQDISODIY NOCHOR KORXONALAR TAHLILI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 284-292.

62. Avazovna, R. L., & Hakimovich, T. M. (2024). MINTAQADA MEHNAT BOZORI. MEHNAT BOZORINI TARTIBGA SOLISHNING XUDUDIIY ASOSLARI, AHOLI BANDLIGI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YOLLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 307-309.

63. Avazovna, R. L., & Hakimovich, T. M. (2024). OZBEKISTONDA ISHLAB CHIQRISH KUCHLARINI JOYLASHTIRISHNING OZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 300-306.

64. Hakimovich, T. M. (2024). KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH. *Miasto Przyszłości*, 55, 1458-1463.

65. Akbarovna, N. N. (2024). O 'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA MAKROIQTISODIY DASTURLARNI ISHLAB CHIQUISH VA AMALGA OSHIRUVCHI YONDASHUVLARDAN FOYDALANISH. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 383-389.
66. Akbarovna, N. N. (2024). MILLIY IQTISODIYOTNI TAHLIL QILISHDA QO 'LLANILADIGAN ASOSIY KO 'RSATKICHLAR. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 278-283.
67. Bobojonova, M. J., & Naimova, N. A. (2024). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KASANACHILIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 277-282.
68. Очилов, Ш. Б., & Жумаева, З. К. (2017). Основные направления развития инноваций в республике Узбекистан. *Инновационное развитие*, (6), 45-47.
69. Jumayeva, Z. K., & Mamadjonov, G. N. (2024). Ways to Strengthen Financial Control in the Utilization of State Budget Funds. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 4(1), 61-64.
70. Bustonovna, J. Z. (2024). ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL SECTORS IN REGIONAL DEVELOPMENT. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 11(12), 394-397.
71. Bustonovna, J. Z. (2024). DAVLAT TASHKILOTLARINING FAOLIYATINI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ISH YURITISH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHNING ZARURIY SHARTLARI.
72. Jumayeva, Z. (2024). JISMONIY SHAXSLAR DAROMADLARINI SOLIQQA TORTISH MEXANIZIMINI TAKOMILASHTIRISH. *Modern Science and Research*, 3(6).
73. Bustonovna, J. Z. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORATNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.
74. Amanillo, R., & Azimov, B. F. (2025). ANALYSIS OF THE LABOR MARKET AND ITS IMPACT ON ECONOMIC DEVELOPMENT. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 12(01), 22-27.
75. AT, I. (2024). IQTISODIYOTNING REAL SEKTORIGA INVESTITSIYA QILISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI TAHLILI. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(3), 149-155.
76. AT, I. (2024). MINTAQALAR VA MA'MURIY HUDUDLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI INVESTITSIYA BILAN TA'MINLOVCHI IQTISODIY TIZIM SIFATIDA. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(2), 249-255.
77. AT, I. (2024). MINTAQALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI INVESTITSIYA BILAN TA'MINLASH STRATEGIYASINING IQTISODIY MEXANIZMLARI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(2), 256-263.
78. AT, I. (2024). TADBIRKORLIK FAOLIYATINING DAVLAT TOMONIDAN QO 'LLAB QUVVATLANISHI VA SOHAGA MINTAQALAR MIQYOSIDA

INVESTITSIYA JALB QILISH SAMARADORLIGI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(2), 264-271.

79. Джураева, М. С., & Алимова, Ш. А. (2024). СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО КАК ИНСТРУМЕНТ РЕШЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ ПРОБЛЕМ. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(2), 347-352.

80. Алимова, Ш. А., & Джураева, М. С. (2024). РОЛЬ ИННОВАЦИЙ В РАЗВИТИИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 355-359.

81. Sadilloevna, D. M., & Abidovna, A. S. (2024). THE STRATEGIC ROLE OF MANAGEMENT IN ENTREPRENEURIAL SUCCESS. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(3), 220-225.

82. Avazovna, R. L. (2024). PENSIYA TA'MINOTINI MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH ORQALI PENSIYA QAMROVINI KENGAYTIRISH MASALALARI. *Miasto Przyszłości*, 55, 1469-1474.

83. Bobojonova, M. J., & Jumayeva, Z. B. (2025). YASHIL IQTISODNI O'RGANISHDA KERAKLI KO'RSATKICH XUSUSIYATLARI VA O'LCHOV TURLARI. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(5), 64-69.

84. Bobojonova, M. J., & Jumayeva, Z. B. (2025). YASHIL VA RAQAMLI O'TISHLAR AVTOMOBIL EKOTIZIMINI QANDAY O'ZGARTIRMOQDA. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(3), 60-65.

85. Bobojonova, M. J., & Jumayeva, Z. B. (2025). O 'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO 'JALIGI SOHASINING HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(4), 147-151.

86. Bobojonova, M. J., & Jumayeva, Z. B. (2025). YASHIL IQTISODIYOTDA IQLIM O'ZGARISHI BILAN PAYDO BO'LADIGAN MUAMMOLARNI OLDINI OLISH MAQSADIDA JORIY QILINGAN ISTIQBOLLI YO'NALISHLAR. *ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION*, 1(4), 108-113.

87. Bobojonova, M. J., & Jumayeva, Z. B. (2025). XIX VA XX ASRLARDA INSTITUTSIONALIZM IQTISODIY TA'LIMOTINING RIVOJLANISH DARAJASI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(4), 62-67.